

AZ ELLÁTÁSBIZTONSÁG ENERGIAPOLITIKÁJA

Az Energiapolitika 2000 Társulat programjavaslata 2018. február 12.

Társulatunk megalakulása óta energiapolitikai javaslatok készítésével és a nyilvánosságban való közzétételével, képviselésével szolgálja a nemzeti érdekű energetikát. A 2010-es választásokra készülve, a nemzeti irányú fordulat reményében dolgoztuk ki és hoztuk nyilvánosságra „A helyreállítás energiapolitikája” c. tanulmányunkat és állásfoglalásunkat. A második Fidesz kormány politikáját a keresztényi gyökerekre épülő nemzetek Európájának eszmeisége vezette, amely az új alkotmányban is rögzítésre került. A kormány helyreállító politikája ebben foglalható össze: kapitalizmus, szociális felelősségű kereszténydemokrata gazdaságpolitikával. A 2014. évi választások előtt kiadott, „Az építkezés energiapolitikája” c. állásfoglalásunkban azt elemeztük, hogyan kell folytatni és kiteljesíteni a lerakott alapokon a magyar nemzeti energiapolitikát. A mai világ- és európai uniós helyzetben az energetikai ellátásbiztonság megvalósítása a legfőbb szakmapolitikai cél. Állásfoglalásunkban a világ és Európa energetikai helyzetének felvázolása után a 2010. utáni Fidesz kormányok energiapolitikáját elemezzük.

Javaslatainkat keretbe foglalva közöljük.

VILÁG ÉS EUTÓPAI ENERGIAPOLITIKA

Világenergetika. A globalizációs „új világrend” jellemzői: a „szabad piac”, a politikai és pénzügyi rendszerek instabilitása, gazdasági fluktuáció, a laikus közvélemény tudatlansága, felerősödött média befolyásolás. Ebben a világban a megbízható hosszú távú energetikai tervezés majdnem lehetetlen. Az energetika területén is a szolgáltatást a kereskedelem váltja fel. Áranyaiban a szén volt, és marad a legfontosabb primerenergia-hordozó a villamosenergia-termelésen belül. A szén visszaszorulása csak az Európai Unióban jelentkező politikai indíttatású tendencia. A világ többi részén a szénbázisú villamosenergia-termelés növekszik. A második legfontosabb energiahordozó a földgáz, ezt követi a vízenergia, a negyedik legfontosabb energiahordozó az atomenergia. Európában ma napirenden van az atomerőművek politikai értelemben vett felszámolása. A megújuló energiaforrások hasznosításán belül a szélenergia és a biomassza alkalmazása játssza a főszerepet: A megújuló energiaforrásokat hasznosító technológiák, a vízerőművek kivételével, nem versenyképesek a konvencionális villamosenergia-termeléssel szemben. Az emberiség számára szükséges energiát — ha nem csökkenti a fogyasztását — évezredek távlatban, a mai tudásunk szerint, csak az atomenergia tudja biztosítani. Az ehhez szükséges „nyersanyag” rendelkezésre áll.

Európai energetikai kommunizmus. Az európai integráció ideológiai alapjává is a globalizáció vált, a szociális piacgazdaság helyébe a szabad versenyen alapuló, nyitott piacgazdaság került, a gazdaságpolitika állandósult elemei lettek a liberalizáció, dereguláció, privatizáció. Az EU energiapolitikáját a versenyszabályozás alá rendelték. Az energiapolitikát nagymértékben meghatározza az uniós „környezetvédelmi politika”, melynek alaptétele, hogy az ún. globális felmelegedés az emberi tevékenység hatására kibocsátott üvegházhatást okozó gázok következménye. A voluntarista uniós energiapolitikában jelentős részt tesznek ki a víziók, a kitűzött, de nem

teljesíthető/teljesített célkitűzések. Az Európai Unióban a jövő építésének öt programpontja van: (1) a megújuló energiák felhasználása, (2) a lokális, megosztott energia-termelés megvalósítása, (3) a villamosenergia-tárolás megoldása (4) az okos villamos-hálózatok kiépítése, amelyben mindenki egyszerre termelő és fogyasztó, (5) a közlekedés átállítása villamos és üzemanyag-cellás hajtásra. Az EU energiafüggősége 52 %-os; szén, kőolaj és földgáz importjának is harmadrésze Oroszországból származik. Az Észak-Amerikából induló cseppfolyós földgáz-export a jövőben jelentősen befolyásolja az energiahordozó importra szoruló kontinens életét.

Az EU energiapolitikájának bírálata. (1) Nincs energiaunió, az ellátásbiztonságot az uniós szabályozás nem garantálja, annak megteremtése tagállami hatáskör. Az uniós szabályozás csak a már megtermelt/beszerzett energia kereskedelmével, a szállító/elosztó infrastruktúra kérdéseivel foglalkozik. (2) A rövid távú határköltségre alapozott piaci szabályozás nem biztosítja a szükségessé váló új kapacitások létrehozását, azok csak tagállami garanciával létesülhetnek. (3) Az uniós szabályozásnak nem célja az egyes régiók közötti különbségek kiegyenlítése, ezért a nagyobb tagállamok és a multinacionális cégek erőfölénye érvényesül. A kisebb tagállamok energiapolitikai érdekei az EU bürokrácia dzsungelében nehezen érvényesíthetők, viszont a nagyok által korlátozhatók. Az uniós jogi eszközök nem elégségesek a kisebb tagállamok érdekeinek védelmére. (4) A környezetvédelmet a szénmentes/zöld energia-termelésre egyszerűsítve, a megújulókat indokolatlanul felértékelik, kivonják a piaci szabályozás hatálya alól. A szén- és atomerőművek leállítása politikai indíttatású, középtávon az energiaellátás biztonsága csak a fosszilis energiatermelés fenntartásával lehetséges.

Kelet-közép európai országok energiapolitikája. Nem véletlen a kelet-közép európai országok egyre erősödő egymásra találása. Egyformán csalódtak az uniós csatlakozásban. A nyugat gyarmatként kezeli őket, a nemzetállamok nélküli egységesített Európa Oroszország elleni gyepűjének. A közös gondolkodás egyre inkább megjelenik az energetikájukban is, amelyet a neoliberális „piacgazdasági” igába fogással tettek tönkre. Az energiaellátás biztonsága helyébe a nyugati tőke biztonsága került, az energia közszolgáltatások veszélybe kerültek. A „visegrádi országoknak” közös érdeke a közszolgáltatások helyreállítása, az alapenergia hordozók közös beszerzése, amelyek megvalósítása a közép-európai regionalitás keretében lehet igazán hatékony. Közösén kell fellépni az uniós energiapiaci szabályozás módosítása érdekében. A piacsabályozást úgy kell demokratizálni, hogy ezek a szabályok csak a tagállamok egyhangú szavazatával léphessenek hatályba, illetve lehetővé kell tenni, hogy a tagországok kimaradjanak a számukra hátrányos belső piaci szabályozásból. Az erőltetett dekarbonizációs uniós normákkal szemben el kell érni a tagállamok természeti adottságainak figyelembevételét a villanytermelésben. Biztosítani kell, hogy az államilag szabályozott, hatósági energiaárak alkalmazását az EU joganyagok is elismerjék. A visegrádiak energetikai együttműködését adriai-balti-fekete-tengeri együttműködéssé kell fejleszteni.

A 2010. UTÁNI FIDESZ KORMÁNYOK ENERGIAPOLITIKÁJA

Ellátásbiztonság. Az EU-hoz való csatlakozással az energetikai ellátásbiztonság jelentősen csökkent, a tartalékok kritikus szint alá csökkentek. Az energetika piacosításával a szolgáltatói ellátási kötelezettség megszűnt. Az Oroszországgal való politikai szembekerülés – a történelmi előzmények figyelmen kívül hagyásával – a napi

propaganda hatására a fogyasztói közérzetet is megterhelte. Ennek alapja az igen jelentős földgázimport volt. Az „egyoldalú függés” megszüntetésének jelszava a nyugati energetikai piaci modellek egyik indokává vált, miközben az unió nem vállalt kötelezettséget az energiahordozók közös beszerzésére. Ez az adminisztratív uniós nyomás azóta is fennáll, 2010-től a kormány megkezdte az ellátásbiztonság előfeltételeinek megteremtését.

Politikai alapelvek. A közjót szolgáló nemzeti energiapolitika alapelve az állami felelősségvállalással megvalósított társadalmi, közösségi érdek. Vagyis a közösség, a fogyasztók érdekeit szem előtt tartva a belátható időhorizonton kell nemzeti érdekű egyensúlyt kialakítani az energetika ellentmondásos szempontjai között. A kormány felismerte, hogy piacgazdasági viszonyok között csupán szabályozási eszközökkel nem lehet eredményesen érvényesíteni a közösségi érdeket, elengedhetetlen a tulajdonosi (piaci) jelenlét is. Szakított azzal a neoliberais doktrínával, hogy a piac majd mindent megold, felülvizsgálta a szabadpiaci rendszer kizárólagos alkalmazását az energetikában. Az ország valós teherbíró képességét igyekszik figyelembe venni. A világproblémák megoldásának köntösében tetszelgő globális nyomással szemben az erőforrásaink reális, közösségi érdekű hasznosítására törekszik.

Külpolitika - Keleti nyitás. A magyar kormány külpolitikájában tapasztalható általános törekvés: „nyitás keletre, hűség a nyugathoz” az energetikában is érvényesül. Nyugati szövetségeseink képviselőinek többségétől eddig többnyire csak ideológiai tanácsokat kaptunk, s ezekre alapozva nemcsak energetikai vagyunk nagy részét szerezték meg maguknak, de annak hasznát is kiszivattyúzták országunkból. Tény, hogy ezzel szemben a primer energiahordozók elsősorban keletről, Oroszországból áramlanak hazánkba. Az oroszországi primer energiahordozók behozatali függősége középtávon számottevően nem csökkenthető. Ez a felismerés vezeti a kormány energetikai külpolitikáját.

A nemzeti tulajdon a siker záloga. A nemzeti vagyonról szóló törvény régi mulasztást pótol. Leállításra került az energia privatizáció minden formája. Megkezdődött a közmű-rendszerek, a megmaradt vezetékes energiarendszerek közösségi tulajdonának helyreállítása, visszaszerzése, egyes területeken annak növelése is. Az utóbbi időben azonban ez a folyamat megtorpant, a szolgáltató cégek vagy külföldi tulajdonban maradtak, vagy ezek helyébe több esetben a „magyar” privát tulajdon lépett. A Mátrai Erőmű többségi tulajdona is magyar privát tulajdonosokhoz került.

Fogyasztóvédelem, támogatáspolitikai. Nagy jelentőségű az a kormányzati taktika, hogy az EU által erőltetett árrágító megújuló energiatermelés támogatását halogatja, s helyette a lakosság terheit csökkenti. A gáz- és villanyszolgáltatás, valamint a távfűtés területén, az uniós szabályozás adta lehetőségeken belül, bevezették a hatósági ármegállapítást. Csökkentették a fogyasztói energiaárakat. A rezsicsökkentéssel a privát tulajdonú energiaszolgáltatók extraprofitjának egy részét visszajuttatták a fogyasztóknak. Ezt az uniós bürokrácia jogi eszközökkel („energiacsomagok”) azóta is folyamatosan támadta. 2017. decemberében az EU Energia Tanácsa azonban elfogadta a Magyarország által is képviselt álláspontot a szabályozott energiaárak fenntartásáról, vagyis a rezsicsökkentés folytatható.

Nemzeti Energia Stratégia-2030 (NES). A 2011-ben elfogadott magyar energiapolitikának abból kellett kiindulnia, hogy ellátásbiztonság szempontjából csak magunkra számíthatunk. Megfogalmazta az alapvető stratégiát: az atom-szén-megújulók hármasan alapuló villamos energetika megvalósítását, és lehetséges elérési útjait. A stratégia alapfeltételei a megjelenése óta sem változtak, ma is érvényesek.

Energiamérleg. Az összes primerenergia 2/3-ad része import, ha a hasadóanyagot hazai termelésnek számítjuk. Az összes primer energia behozatalnak 35%-a földgáz. Ennek a nyolcvan százalékát az oroszoktól vásároljuk. Ezt hosszú ideig alapjaiban nem lehet megváltoztatni. A felelős kormányzat ezért arra törekedett, hogy bővítse a mozgásterét a nemzetközi földgázszállításban és tárolásban. A nemzeti energetikai tulajdon erősítése szempontjából kiemelkedő jelentőségű a legjelentősebb primer energia forráshoz kapcsolódó földgáz rendszer visszaszerzése.

Földgázellátás. Az egyre csökkenő hazai termelés mellett az ország gázellátása hosszú távon is orosz gázzal történik. A magyar gázellátás 2021-ig szerződésileg biztosítva van, és megkezdődtek a tárgyalások a 2021 utáni időszakra. A kormány diplomáciai erőfeszítéseket tesz más térségekből is a földgáz beszerzésére. A Déli Áramlat újjáélesztése az érdekünkben állna, míg a Török Áramlatban szívesen részt veszünk. A NES víziója és alapstratégiája, az ország gázellátását biztosító három független beszállító irány (É, DNY, DK) változatlan cél. 2010 után a gázellátás jelentős része állami tulajdonlás és irányítás alá került. A MOL algyői gáztárolójának megvásárlásával a teljes magyarországi gáztároló kapacitás az MVM-hez, vagyis állami kézbe került. Megindult a lakossági gázszolgáltatók visszavásárlása is. A hazai gázipar fél évtized alatt szinte teljes egészében tulajdonost váltott, és jórészt magyar kézbe került, csupán egyetlen külföldi szereplő maradt a gázhálózati cégek piacán, méghozzá az E.ON.

Hőellátás – távfűtés. A hagyományos biomassza (vagyis fa) felhasználására jók a lehetőségek, mert a magyar erdők területe és fahozadéka folyamatosan növekszik. Ennek és szerves hulladékoknak az elégetésével jelentős mennyiségű hőenergia állítható elő, amely elsősorban egyedi fűtésre, meleg-víz készítésére, fűtőművekben való felhasználásra alkalmas.

A lakóépületek igen jelentős energiafogyasztók. A hazai földgázfelhasználás mintegy 44%-a, a teljes hazai energiafelhasználás mintegy 15 %-a épületfűtés, amiből kb. 5 % a távfűtés. Az épületek energiafogyasztásának mérséklése tehát fontos célkitűzés, de nem szabad hatását túlértékelni. A hőszigetelés korszerűsítése önmagában csak igen hosszú idő alatt megtérülő beruházás, ritkán lehet gazdaságos. Ezzel szemben a lakossági fogyasztót legkevésbé terhelő költséggel jár az előregedett, alacsony hatásfokú kazánok cseréje. Az államnak ezért ezt a két területet (hőszigetelés korszerűsítése, kazáncsere) – az uniós támogatásokat is figyelembe véve – megfelelő programokkal továbbra is kiemelten kell támogatnia.

A hazai távfűtés a szociális ellátó rendszereknek a részeként a házigyári lakásépítésekhez kapcsolódva földgáz bázison alakult ki. A hőforrások, a lakások hőszigetelése és fűtési berendezései energetikailag nem hatékonyak. A nagyrészt magántulajdonba került lakások korszerűsítését a tulajdonosok tökehiánya nehezíti. A távfűtés szükségszerű fenntartására nincsenek „piaci-típusú” megoldások, csak állami társadalmi szolidaritással működtethetők. Tudomásul kell venni, hogy a lakosság 20 százaléka ilyen otthonokban él, ennek fenntartása közös társadalmi érdekünk. A

távfűtés energiahordozója alapvetően a földgáz marad. A tüzelőanyag váltás (pld. megújulókra) csak nagy városi rendszerek esetében, meglévő infrastruktúra felhasználásával, részlegesen képzelhető el.

Önkormányzati energiaszolgáltatók

A távfűtéseket a települési közösségi infrastruktúra részeként kell működtetni. Országos szintű centralizált struktúrákba (Nemzeti Közműszolgáltató) szervezése nem célszerű.

Az államnak elő kell segítenie, hogy teljes vertikumú (termelő és szolgáltató) energiaszolgáltató társaságok (stadtwerke) jöjjenek létre.

A városi távfűtő társaságok lakosság részére történő szolgáltatását az állami gázszolgáltató társaságok engedményes árú gázszolgáltatással támogathatnák.

Javasoljuk a Budapesti Erőmű, a Csepeli Erőmű és a FŐTÁV bázisán egységes Budapesti Távfűtő Művek létrehozását.

Az energiaszegénység csökkentésére a gáz, távfűtés ártámogatása helyett, javasolható az önkormányzati tulajdonú „szociális bérlakás” intézménye. A „lakbér”, a lakásbérlet díja mellett, egy minimál-komfortú közműszolgáltatás díját is tartalmazná.

Villanyszolgáltatás. Az erőművek tulajdonviszonyai 2010 óta alig változtak. A privatizált Dunamenti Erőmű és a Budapesti Erőmű esetében volt tulajdonosváltás. A Csepeli Erőmű MVM tulajdonba került. A Mátrai Erőmű német többségi tulajdona 2017 decemberében magyar privát tulajdonba került.

Az áramszolgáltatói szektorban csak részben teljesült a cégek visszavásárlása, az állami közműholding csak 2017 elején tudott belépni a piacra. A francia EDF tulajdonában lévő DÉMÁSZ felvásárlását 2016 végén jelentették be. Az E.ON és az ELMŰ-ÉMÁSZ változatlanul külföldi tulajdonban van, vagyis az áramszolgáltatói szektorban maradt a külföldi túlsúly. A rezsicsökkentés idején volt eladási szándék a külföldiek részéről, ezt azonban elmulasztottuk. Az igazság az, hogy az áramszolgáltatók még a rezsiháború idején is nagyon masszív nyereséget termeltek. Mára már nem, vagy csak nagyobb vételár esetén akarnak kivonulni Magyarországról.

Villamos energia felhasználásunk az ezredforduló óta növekedik, a 2016. évi fogyasztást mintegy 5015 MW-os bruttó teljesítménnyel elégtettük ki. A villamos energiának közel 30 %-a származott importból, a paksi termelés 37 %-ot, a Mátra 14 %-ot biztosított. A villanytermelés energiahordozók szerinti megoszlása: nukleáris: 51%, lignit 19%, földgáz 20%, megújuló 9,35%. 2030-ig a villamos energia igények (csökkenő ütemű) növekedésével számolhatunk.

A privatizáció és a liberalizáció következtében nem épült számottevő közcélú kapacitás. Ma az összes villamosenergia-fogyasztásnak harminc százalékát, sőt az utóbbi időben már ennél nagyobb részét külföldről hozzuk be. A villanyszolgáltatás forrásoldali biztosítása jelentős mértékben kereskedelmi tevékenységgé alakult. Ugyanakkor, a fejlesztések elmaradása miatt, kényszerűen szembesültünk az erőmű parkunk nagy részének riasztó korszerűtlenségével és gazdaságtalanságával. A bruttó beépített teljesítőképesség jelentősen csökkent, az importra ma már a kapacitáshiány miatt is szükség van. Ugyanakkor a magas gázárak, és a rossz energiapolitika, a megújulók támogatása miatt meglévő gáztüzelésű erőmű kapacitások kihasználatlanul állnak. Importra azonban nem lehet villanyellátásunk jövőjét alapozni. Az erőműpark

előregedése és a hagyományos erőműépítés elmaradása következtében régiókban már középtávon is kapacitáshiány alakul ki.

Erőmű építési igény. A villanyellátást – mint láttuk - már jelenleg is csak mintegy 30 %-os importtal lehet fenntartani. A hazai erőművek kiiregedtek, az átlagos életkoruk 27,4 év. Beépített teljesítőképességük mintegy 8600 MW, amelyből azonban 2030-ra a selejtezéseket követően ténylegesen csak 5600 MW maradhat. 2030-ban mintegy 11500 MW beépített teljesítményre lesz szükség, vagyis addig 5900 MW új erőművi kapacitás létesítése szükséges. Egy lehetséges erőmű kapacitásfejlesztési struktúra: 2500 MW a két új paksi blokk +1200 MW-os mátrai fejlesztés, vagy 1300 MW földgáz tüzelésű erőmű + 1400 MW megújuló kapacitás + 700 MW gyorsindítású olajerőmű. Vagyis az új atomerőművi blokkok mellett még 3400 MW más erőmű kapacitásra is szükség van.

Megújulókra alapozott villanytermelés. A megújulós villanytermelő kapacitások jelenleg összesen 820 MW-ot tesznek ki: A megújulók villamosenergia-termelésének több mint 50 százalékát a biomassza, vagyis a fatüzelés biztosította. Több, korábban szénnel fűtött erőművet alakítottak át teljes vagy részben biomassza tüzelésre. Csak kisebb biomassza erőművek (és távfűtő művek) működnek néhány településen. A szélenergia 27, a napenergia pedig csak 1,75 százalékot tett ki a megújulók által megtermelt villamos energia teljes mennyiségéből.

A szélerőművek éves szinten csak 22,5 százalékos kihasználtsággal tudtak villamos energiát termelni: a rendszerbe épített 329,3 MW szélerőmű a valóságban, éves szinten átlagosan csak 71,9 MW teljesítménnyel tudott üzemelni. A szélerőművek létesítését a kormány leállította.

2016 közepén már összesen mintegy 184 MW névleges teljesítményt képviselő háztetőkre szerelt háztartási méretű naperőmű volt üzemben. Ennek oka a rendszerek csökkenő árában, a fölösleges termelés átvételében és az állami támogatásokban keresendő. A kormány fokozottan támogatja a háztartásinál nagyobb (közcélú) naperőművek telepítését is. Kiemelt jelentőségű beruházássá nyilvánított 108 naperőműves projektet, illetve beruházási célterületté napelemeknek helyet adó földeket. A MVM Zrt. megújuló energiatermeléssel foglalkozó tagvállalata, az MVM Hungarowind Kft., 100 megawattnyi szolár teljesítményt épít ki a 108 településen. A két legnagyobb, egyenként 20-20 MW összteljesítményű erőmű Felsőzsolca és Paks területén épül. A beruházások költségeinek 35 százalékát uniós támogatásból, 65 százalékát saját erőből fedezik. Az MVM Csoport mindezzel a legnagyobb naperőművi kapacitással rendelkező energiatermelő lesz Magyarországon. Az időjárásfüggő naperőműves villanytermelés fejlesztése rugalmas szabályozási kapacitást igényelne. A korábbi szivattyús tározós tervek nem valósultak meg. Ezért az energiatárolás kérdésének (szivattyús energiatároló), továbbá a gyorsan indítható gázturbinás egységek létesítésének komplex vizsgálatát sürgősen el kell végezni.

Egy biogáz üzemnél az energiatermelés csak járulékos tevékenység, hiszen az elsődleges cél a biológiai eredetű hulladék visszaintegrálása a természetbe minél kisebb kellemetlenséggel és főleg költséggel. Magyarországon jelenleg mintegy 46 biogáz üzem termel biogázt, amelyeknek az összes villamos kapacitása 37 MW. Ezek közül 31 db mezőgazdasági üzemben található, amelyeknek összes kapacitása 21 MW-ot tesz ki. Jelenleg épülőfélben van még mintegy 4-5 üzem.

A vízenergia hasznosítással kapcsolatban ismételten előkerül Bős-Nagymaros. A látszat ellenére a dunai vízerőmű rendszer nem energetikai, hanem alvizi helyzetünkből adódó, igen komplex (vízkormányozási, mezőgazdasági, árvízvédelmi,

közlekedési, idegenforgalmi, stb.), az ország hosszú távú jövőjét befolyásoló kérdés. A minket illető villamos energia mennyisége kb. 4 százaléka lenne a hazai szükségletnek. Az uniós csatlakozás ebben a témában sem hozott eddig semmiféle könnyebbséget. A kölcsönösen előnyös menekülés ebből a csapdából Közép-kelet európai összefogással lehet, amelynek politikai feltételei kialakulóban vannak.

Ligniterőmű. A nemzeti energia stratégiával összhangban kézenfekvő a hazai lignit energiahordozónak a felhasználása is. A jelenlegi blokkok termelése a tervek szerint 2025-2027 között fejeződik be. Rekonstrukció és fejlesztés nélkül a Mátrai Erőmű nem üzemeltethető, sok ezer ember munkahelye szűnne meg. Az erőmű fejlesztése már 2008-ban napirenden volt. A tervezett fejlesztés a virtuális „környezetvédelmi mumus”, a CO₂ kvóták miatt vált „gazdaságtalanná”. Most egy 2x600 MW-os, mintegy 43 %-os hatásfokú új egység jelentheti a perspektívát az erőmű számára, és biztosíthatja a szénalapú termelés fennmaradását. A német többségi tulajdonosok már nem akartak fejleszteni, eladták tulajdonrészüket. Az erőmű többségi tulajdona magyar privát tulajdonosokhoz került, az állami (MVM) tulajdoni hányad nem változott.

A Mátrai Erőmű fejlesztése

Álláspontunk szerint a Mátrai Erőműnek többségi állami tulajdonba kell kerülni és a fejlesztésére (kapacitás bővítésére) mielőbb döntést kell hozni, ha nem akarjuk elveszteni ezt a stratégiai jelentőségű erőművet.

Az új kapacitás tüzelőanyag ellátása hosszú távon biztosított, a visontai és a bükkábrányi bányákban 800 millió tonna lignit áll rendelkezésre. A Mátrai Erőmű részt vesz a lakosság szénellátásában is, mintegy 100 ezer családot lát el. Az erőmű és az ipari park 5000 munkahelyet nyújt. Ennek megtartása, a villanytermelésen túlmutató nemzetgazdasági jelentőségű.

Bizonytalanságok a szén alapú villanytermelésben

A Mátrai Erőmű tulajdonosváltásával szinte egy időben jelentették be, hogy a kormányzat a hazai szénvagyon újszerű hasznosítását vizsgálhatja. Olyan „tisztaszén-eljárást” vizsgálatnak, amely eltüzelés helyett kémiai eljárással, széndioxid kibocsátása nélkül hasznosítja a szenet.

Az is elhangzott, hogy 2050-től az energiatermelésnek már teljesen karbonmentesnek kell lennie.

A „klímavédelmi nyomásnak” való engedés helyett a sokkal realisabb ligniterőmű létesítést kell támogatni. A jövő érdekében inkább a széndioxid kvóták feloldását kell szorgalmazni a témában érintett visegrádiakkal együtt.

Hogy ez nem lehetetlen, azt jól mutatja, hogy az EU Energiatanács ülésén a lengyelek komoly engedményeket kaptak a széntüzelésű erőművek megengedett kibocsátási határértékeinek és a határidőknek a rögzítésében.

A Paksi Atomerőmű kapacitás fenntartása. Magyarország természeti adottságait, figyelembe véve az atomenergia alkalmazása nem megkerülhető. 2009-ben az MSZP kormány idején, nemzeti konszenzus jött létre az atomerőmű bővítés szükségességében. Az Országgyűlés a rendszerváltozás óta példátlan egységben, 330 igen szavazattal, 6 nem és 10 tartózkodás mellett elvi hozzájárulást adott a Paksi Erőmű „bővítéséhez”. Ezt a konszenzust mondta fel az MSZP 2017. december 9-i kongresszusán.

A Fidesz kormány 2013-ban kötötte meg. az atomerőmű „bővítésére” vonatkozó szerződéseket. Az üzemidő hosszabbítás és az uniós vizsgálatok okozta késedelem figyelembevételével a Paksi Erőmű kapacitása így alakul :

Évek	2018	2026	2027	2033	2035	2037	2038
Paks1 MW		2000	2000	1500	1000	500	
Paks 2 MW		1200	2400	2400	2400	2400	2400
Összesen MW	2000	3200	4400	3900	3400	2900	2400

Mint látható az új blokkok csak 2038-ig jelentenek „kapacitásbővítést”, majd a leállításra kerülő blokkok helyére lépnek.

A Paks II. megépítése az ellátáshoz szükséges erőmű kapacitás biztosítása miatt is elkerülhetetlen, a világtendenciákba is illeszkedik. Azért az oroszokkal szerződünk, mert megfelelő technikai minőség mellett ők ajánlottak a piaci és az IMF kölcsönöknél kedvezőbb feltételekkel forrást. A magyar tulajdonba kerülő atomerőmű a villamosenergia-termelés minden alapkövetelményének, valamint a legszigorúbb nukleáris biztonsági követelményeknek is megfelel. Az atomerőműben termelt áram ára az erőmű rendkívül hosszú élettartama és a teljes önköltségen belül az üzemanyag költség más megoldásokhoz viszonyítva kisebb hányada miatt a legolcsóbb. Globalizálódó bizonytalan világunkban hosszú távú döntéseket csak közösségi/kormányzati felelősséggel, a tényleges társadalmi szükségletek kielégítésének a szándékával, a szükséges cselekvés időpontjában rendelkezésre álló információk alapján lehet és kell meghozni. A kockázatot az ellátásért felelős állam kénytelen vállalni, mivel az ellátásért felelősséggel nem tartozó piaci szereplők azt nem vállalják. Azért létesítjük a paksi blokkokat, mert nincs más reális alternatíva az ország villamosenergia-ellátására. Sajnálatos, hogy az ellenzéki pártok a paksi bővítés ügyét aktuálpolitikai propagandává silányították.

Paksi szindróma. A paksi bővítés ügye, nagypolitikai vonatkozásai miatt a Miniszterelnökség felügyelete alá került. Ezzel azonban bizonytalanságok jelentkeztek a nemzeti energiapolitikában. Felmerült a kormányzati szándék, hogy külföldi menedzserek vezessék az atomerőművet, ami azt jelezte, hogy a szakmai szempontok az energetikában egyre inkább háttérbe szorulnak. Ez a tervezett intézkedés indokolatlanul és súlyosan ártott volna az atomerőmű hazai és nemzetközi megítélésének és a bővítés ügyének, ezért társulatunk határozottan fellépett ellene. Ezt az intézkedést később visszavonták.

A paksi szindróma következményei

A bővítés kérdése a hazai ellenzék hathatós támogatásával a brüsszeli bürokrácia nyomása alá került, ami jelentős csúszást okozott.

A kormány sikeresen végigvitte ezt az elhúzódozó politikai harcot, melynek végéhez közeledve, állásfoglalásban javasoltuk egységes vállalati struktúra és irányítás mielőbbi létrehozását.

Az EU elleni „honvédő háború” megnyerése azonban súlyos következményekkel járt: a nemzeti tulajdonú villamos energia rendszer két részre szakadt: (a meglévő) Paks I. az MVM-ben maradt, a Paks II-nek elnevezett bővítés külön társaság, tárca nélküli miniszter felügyelete alatt. (Az EU-val való kapcsolattartás változatlanul a Miniszterelnökséghez tartozik.)

Ez a megvalósításban alig áthidalható nagy nehézséget jelent, ezért fontos nemzeti érdek az egységes Paksi Atomerőmű elv érvényesítése.

Megújuló és a klímavédelem. A karbonmentes energiatermelést vizionáló nemzetközi méreteket öltő klímavédelmi hisztéria hazánkba is „begyűrűzött”. A „klímavédelem” megalapozottságának kétségbevonása politikailag nem korrekt. A KÖRNYEZETVÉDELEM = KLÍMAVÉDELEM = MEGÚJULÓ ENERGIATERMELÉS képlet uralkodik. A nemzetközi nyomás olyan erős, hogy politikai okokból a felelős kormányzat sem vonhatja ki magát a hatása alól. Az ENSZ energiapolitizálását (Párizsi Egyezmény) „nagypolitikai szempontok” miatt támogatni illik. Az atomerőművi villanytermelés indokai között is első helyen szerepel, hogy nem bocsát ki széndioxidot. (Furcsa ellentmondás, hogy ennek ellenére a zöldek ezt sem szeretik.) A klímavédelemnek egész intézményrendszere alakult ki, már az államelnöki hivatalba is „beköltözött”.

Nemzeti energetikai társaság. 2006-tól a vezető parlamenti pártok között egyetértés kezdett kialakulni a nemzeti villamos társaság szükségességét és szerepét illetően. Ennek eredményeként állították helyre az MVM szervezeti egységét, s módosították a villanypiac jövedelemviszonyait, úgy, hogy 2006-tól — a privatizáció óta először — az nyereségessé vált. Több, mint egy évtizedes követelés volt a nemzeti villamos társaság létrehozása. Az energetikai tulajdon s ennek révén a közszolgáltatások visszaszerzésének folyamata új bővített szervezeti formát is lehetővé tett. Kézenfekvő volt, hogy ennek magja a rabló privatizációból megmentett MVM legyen. Az állami tulajdonú MVM tevékenysége a villamos energia mellett a gázellátással bővülve egyre inkább nemzeti energiaszolgáltató jelleget vett fel. Ez az integráció képezte az alapját a nemzeti energia közszolgáltatásnak.

NKM Nemzeti Közművek ZRT

A villamosenergia-iparban 2010-ben beindult kedvező folyamatok 2015-ben megtorpantak, mintha az MVM lebontása került volna napirendre. Ennek egyik jele volt az Első Nemzeti Közműszolgáltató Zrt. (ENKSZ) megalakítása.

Az NKM létrehozása nem illeszkedik a nemzeti energiaszolgáltató koncepcióba. A földgáz és villanyellátás országos közszolgáltatás, a távfűtés helyi közösségi szolgáltatás.

Az is az MVM gyengítését jelentette, hogy a Paks II. a Miniszterelnökség felügyelete alá került, s felmerült a Paksi Atomerőmű MVM-ről történő leválasztása is. Ebbe a folyamatba illeszkedett a „Paksi szindróma” alcímnél tárgyalt bizonytalanság is.

A Nemzeti Közművek önálló gazdálkodó és piaci jelenléttel működik a magyar energiapiacra. Tevékenysége jelenleg a földgáz és villanyszolgáltatásra terjed ki, de keresi azokat a lehetőségeket, amelyekkel elérhetővé tudja tenni a távhőszolgáltatást.

A villanyszolgáltatás esetén a termelés, szállítás és szolgáltatás történelmileg kialakult nemzeti természetes vertikumának megbontása hátrányosan hat a fejlesztésre és üzemeltetésre, továbbá a termelő-szolgáltató-fogyasztó kapcsolatra, mivel a fogyasztó leválik a termelő szolgáltatóról.

A távfűtés hőforrása, technikai felépítése, és ennek megfelelően ára jelentős mértékben helyi viszonyoktól függ, nem egységesíthető; árképzése azonban a közszolgáltatási törvényben szabályozandó. Ezért a távfűtést nem célszerű központi irányítás és működtetés alá vonni. Annak a helyi közösség, az önkormányzat tulajdonában és kezelésében kell lennie.

Energiatörvény

A magyar energiapolitika alapjait egy általános energiatörvényben kell összefoglalni, amit már az 1993. évi OGY határozat is előírt. Ebben kell meghatározni az állam ellátás-biztonsági felelősségét, szerepvállalási területeit, az energetika állami intézmény rendszerét, az állami hatóságok jogosítványait és kötelezettségeit, a monopóliumok kialakulását megakadályozó szabályokat.

Az ágazati (gáz-, villamos energia- és távfűtési) törvényekben csak az ágazatok specifikus kérdéseit kell szabályozni.

Az ágazati (gáz-, villamos energia- és távfűtési) törvényeket csak az általános energiatörvény elfogadása után kell megalkotni, illetve a jelenlegieket gyökeresen átdolgozni. E törvényhez kapcsolódik a „közzolgáltatások alkotmánya”, a közszolgáltatási törvény, amely az energetika mellett valamennyi közzolgáltatásra vonatkozna.

Közzolgáltatási Törvény

Alapvető változás ment végbe a fogyasztóvédelemben: a fogyasztói jogok védelme bekerült az alaptörvénybe.

A kormány által már kilátásba helyezett közzolgáltatási törvényben valamennyi közzolgáltatásra kiterjedően szabályozni kell az energia közzolgáltatások általános jellemzőit, azoknak állami garanciáit, az árképzés módjának és az energetikai fogyasztóvédelemnek a szabályait.

Javasoljuk egy közzolgáltatási törvényben szabályozott, a költségvetés által finanszírozott, háromoldalú (szolgáltató, fogyasztó, állam) független fogyasztóvédelmi szervezet felállítását.

Ennek ugyanis komoly költségei vannak. Olyan bonyolult rendszerek alakultak ki, amelyekben a szolgáltatókkal csak megfelelő szakmai és jogi felkészültségű

fogyasztói oldal lehet eredményes tárgyalópartner. E tevékenység során alapvető követelmény a nyilvánosság biztosítása és az energetikai információkhoz való szabad hozzáférés.

Árrendszer. Még a rendszerváltozás utáni villamos energia törvény is rögzítette, hogy „A villamos energia termelői, átviteli, elosztási, szolgáltatási árának (díjának) tartalmaznia kell az indokolt befektetések és a hatékonyan működő engedélyesek költségeinek megtérülését, valamint a tartós működéshez szükséges nyereséget.” Vagyis méltányos, de nem extraprofitot kell alkalmazni. Az EU által ránk erőltetett piacliberalizálás ezt az elvet vetette el, ezt korlátozta. A Fidesz kormány a gáz, a villany és a távfűtés területén az uniós szabályozás adta lehetőségeken belül visszaállította a hatósági ármegállapítást. Ezzel valamint a magán- és külföldi tulajdonú energiaszolgáltatók megadóztatásával az extraprofit egy részét visszajuttatták a fogyasztóknak. Ez a rezsicsökkentés nem politikai, hanem közgazdasági kérdés, a közszolgáltatást végző cégek méltányos árainak kiszámítása pedig a jól elszámolt önköltségen alapul. 2017 decemberében az EU Energia Tanácsa elfogadta a Magyarország által is képviselt álláspontot a szabályozott energiaárak fenntartásáról, vagyis a rezsicsökkentés folytatható.

Energetikai Minisztérium

A kormányzati energiapolitika alakításával jelenleg több intézmény foglalkozik: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Miniszterelnökség, Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal.

Az uniós egyeztetések miatt a nukleáris alapú energiatermelés, a paksi bővítés a Miniszterelnökség hatáskörébe került, ami sajnálatosan a két paksi atomerőmű létrejöttéhez vezetett.

A paksi bővítés miniszteriális felügyelete szükségessé tette tárca nélküli miniszter kinevezését. Ezzel a villamosenergia-termelés szakmai irányítása három pólusúvá vált.

Az egységes nemzeti energiapolitika azonban egységes koncepció alkotást és irányítást igényel. Mivel a villanytermelés súlypontja a nukleáris területre helyeződött át, szükséges a miniszteriális irányítást is a tárca nélküli miniszter szakmai bázisára felépíteni.

Energiastratégiai Intézet

Alapfeladata a szükséges döntés-előkészítő műszaki és gazdasági elemzések elvégzése a nemzeti kormány által meghatározott értékrend alapján. Az intézmény további feladatai a külföldi és hazai energetikai folyamatok figyelemmel kísérése és elemzése alapján az ország társadalmi-gazdasági programjaihoz illeszkedő energetikai stratégiák kidolgozása, összehangolása.

Javasoljuk, hogy ez a szervezet legyen az Európai Unióban dolgozó képviselőknek, a külügyi energetikai diplomáciának, az OECD magyar delegációjának, valamint a Visegrádi négyek energetikai együttműködésének a szakmai koordinátora.

Média és konferenciaipar

A globalizmus ideológiája terjesztését szolgáló médiafelületeknek adnak háttérrel a hazai intézményrendszerbe beépült neoliberális dogmákat képviselő véleményformáló „energetikai műhelyek” is. Ezeknek állami vagy állami tulajdonú energetikai társaságok általi megbízásokkal (pályázatok) való támogatását meg kell szüntetni.

Különleges negatív szerepet tölt be a köz- és a médiapolitikában az energetikára is szakosodott „konferencia-ipar”, amely a nemzeti érdekű kormányzati energiapolitika lejáratásával foglalkozik.

Ezeket a „konferenciákat” a nemzeti elkötelezettségű, hozzáértő szakembereknek el kellene kerülni. Az állami energetikai cégeknek kellene létrehozni a nemzeti érdekű energiapolitikát szakmailag alátámasztó konferenciákat.

Támogatni pedig csak azokat a civil szervezeteket kellene, amelyek a nemzeti energiapolitika iránt elkötelezettek.

Oktatás, ismeretterjesztés

A középiskolai természettudományos, különösen a fizikai oktatás háttérbe szorult.

Az állami felsőoktatásban az energetikai oktatás profiltisztítását és erősítését napirendre kell tűzni.

A neoliberális eszme jegyében jelentősen felhígult a felsőoktatási rendszer, számtalan olyan energetikai tárgyat is oktató, a szélsőséges „zöld eszme” elsődlegességét hirdető főiskolai részleg alakult, amelyre nincs szükség, sőt kimondottan káros.

Budapest, 2018. február 12.

Energiapolitika 2000 Társulat Elnöksége